

สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติรักษาคคลอง รัตนโกสินทรศก ๑๒๑ (พุทธศักราช ๒๔๔๕)

๑. ความเป็นมา

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีโครงการขุดลอกคลองและขุดคลองขึ้นใหม่ตามบริเวณทุ่งราบภาคกลางเป็นจำนวนมาก ได้แก่ โครงการขุดลอกคลองของรัฐบาลบริเวณพื้นที่สองฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยาที่คลองที่เอกราชได้รับอนุญาตจากรัฐบาลให้ขุด โดยได้รับผลประโยชน์ตอบแทนในรูปแบบของที่ดิน ตามแนวสองฝั่งคลองที่ขุดเป็นกรรมสิทธิ์ เช่น โครงการขุดคลองในบริเวณทุ่งรังสิตของบริษัทขุดคลองแลคูนาสยาม ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๑ โดยมีระยะเวลาดำเนินงานตามสัมปทาน ๒๕ ปี

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงมีพระราชดำริที่จะบำรุงและรักษาคคลองเก่าที่มีอยู่แล้ว และที่จะขุดขึ้นใหม่ให้เรียบร้อย เพื่อให้เป็นประโยชน์และสะดวกแก่ราษฎรในการคมนาคมมากยิ่งขึ้น

๒. วัตถุประสงค์

- (๑) เพื่อให้มีการจัดการบำรุงรักษาคคลองที่ชำรุดตื้นเขิน
- (๒) เพื่อให้เป็นประโยชน์และความสะดวกแก่การสัญจรของราษฎรให้มากยิ่งขึ้น
- (๓) เพื่อบำรุงรักษาคคลองเก่าที่มีอยู่แล้วและคลองที่จะขุดขึ้นใหม่ให้เรียบร้อย

๓. เนื้อหาสาระของกฎหมาย

- (๑) จัดให้มีถนนหลวงริมคลองฝั่งเดียวหรือทั้ง ๒ ฝั่ง
- (๒) ห้ามทิ้งสิ่งโสโครกลงในคลอง ทางน้ำลำคู
- (๓) ห้ามพาสัตว์พาหนะขึ้นลงในคลอง นอกจากทำข้าม
- (๔) ห้ามกระทำการใด ๆ ที่จะทำให้อ่าง ฝัองคลองหรือถนนหลวงเสียหาย
- (๕) จัดซื้อที่ดินของราษฎรบริเวณริมคลองสำหรับเป็นถนนหลวงฝั่งละ ๖ ศอก
- (๖) ห้ามปลูกสร้างใด ๆ ลงในเขตถนนหลวง
- (๗) ห้ามทำสะพานข้ามคลองหรือสะพานทำน้ำ เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานปกครองในท้องที่นั้น
- (๘) บทกำหนดโทษ มีดังนี้
 - จำคุก
 - ปรับ
 - ทั้งจำคุกและปรับ

๔. องค์กร

แบ่งออกเป็น

- ๔.๑ องค์กรผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย คือ บุคคลที่ใช้ประโยชน์จากทางน้ำ ลำน้ำและลำคู
- ๔.๒ องค์กรผู้บังคับใช้กฎหมาย มีดังนี้
 - รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 - เจ้าพนักงานสำหรับรักษาคคลอง (กรมโยธา เทศบาล และคณะเทศมนตรีนครธนบุรี)

๕. ขอบเขตของกฎหมาย

ขอบเขตหรือพื้นที่บังคับใช้ของกฎหมาย ได้แก่ คลองและหรือทางน้ำ ลำคูอื่น ซึ่งไหลมาลงได้ประกาศโดยพระราชบัญญัติ

ทั้งนี้ จะไม่นำพระราชบัญญัติรักษาคคลองบังคับใช้กับทางน้ำที่ได้ประกาศเป็นทางน้ำชลประทานตามพระราชบัญญัติการชลประทานหลวง พุทธศักราช ๒๔๘๕